

MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA ARKUSZA EGZAMINACYJNEGO I

Temat 1. **Jak żyć ma człowiek?** Kto, komu, jakich i jak udziela rad w *Pieśni XI* i w innych pieśniach Jana Kochanowskiego? Wykorzystaj w wypracowaniu stosowne konteksty filozoficzne i historycznoliterackie.

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można przyznać maksymalnie 30 punktów)

Kto komu udziela rad? (<i>Pieśń XI</i>)	Punktacja: 0 lub 2
1. nadawca - podmiot liryczny: mędrzec, filozof, poeta (poeta doctus),	2
2. odbiorca: „człowiek cnotliwy”, „wieczny wygnaniec”, każdy człowiek. za wskazanie 1 odbiorcy	4 (2)
Jakich rad udziela?	
<i>Pieśń XI</i>	
3. zachowanie stoickiej równowagi wobec zmian losu („złoty środek”, czyli „złota mierność”),	2
4. zrozumienie, że cnota i rozum (umysł) gwarantują wewnętrzną równowagę,	2
5. przestrzeganie epikurejskiej zasady „carpe diem” (pochwała przyjemności - motyw zabawy, biesiady, wina),	2
6. odczuwanie harmonii, ładu i przyjemności, płynących z natury,	2
7. pamiętanie o nieuchronności śmierci (równości wszystkich wobec śmierci),	2
8. wniosek: postawa zalecana w pieśni łączy elementy epikureizmu i stoicyzmu (horacjanizmu).	2
<i>Inne pieśni</i>	
9. uświadomienie sobie zmienności losu (Fortuny), np. I 9 – <i>Chcemy sobie być radzi</i> , I 14 – <i>Patrzaj, jako śnieg</i> , I 20 – <i>Miło szaleć</i> , II 9 – <i>Nie porzucaj nadzieje</i> ,	2
10. stosowanie stoickiej zasady „złotego środka”, np. II 9,	2
11. stosowanie epikurejskiej zasady „carpe diem” i kultu zabawy, np. I 14, I 20,	2
12. łączenie epikureizmu i stoicyzmu (horacjanizm), np. I 9,	2
13. kierowanie się rozumem, np. II 19 – <i>Pieśń o dobrej sławie</i> : rozum różni nas od zwierząt,	2
14. dążenie do cnoty rozumianej jako kształtowanie siebie i służenie ogółowi (ojczyźnie), np. II 12 – <i>Pieśń o cnocie</i> ,	2
15. dążenie do cnoty rozumianej jako przymiot charakteru, np. I 2 – <i>Serce roście</i> ,	2
16. uświadomienie sobie, że cnota i rozum wskazują człowiekowi właściwą postawę życiową, np. I 9,	2
17. odczuwanie doskonałego ładu natury, np. <i>Hymn</i> , I 2, <i>Pieśń świętojańska o Sobótce</i> ,	2
18. kontekst historycznoliteracki: np.: powiązanie rozważań z wiedzą o renesansie (humanizmie), twórczości Horacego,	2
19. kontekst filozoficzny: np.: wykraczająca poza przywołane teksty poetyckie wiedza o epikureizmie, stoicyzmie, horacjanizmie, filozofii chrześcijańskiej.	2
Jak udziela rad? (<i>Pieśń XI</i>)	
20. gatunek: pieśń refleksyjna (dydaktyczno-refleksyjna),	2
21. perswazyjność stylu (<i>uznać</i> : styl impresywny)	2
21.1 <i>za co najmniej 2 cechy - maksymalnie</i>	2
– obecność domniemanego słuchacza (2 osoba l. poj.),	
– apostrofy,	
– tryb rozkazujący,	
– kontrasty,	
– wyliczenia,	
– podkreślanie wyliczeń, anafora,	
– przysłowia, aforyzmy, sentencje (złote myśli).	

22. Podsumowanie (powinno uwzględniać odpowiedzi na wszystkie pytania postawione w temacie, może także zawierać refleksję o aktualności poglądów poety),
np.: W pieśniach Jana Kochanowskiego poeta – mędrzec radzi (tłumaczy, nie nakazuje), jak żyć, by, mając świadomość swej doczesności, osiągnąć wewnętrzną harmonię. Człowiek renesansu – humanista wzory może znaleźć w przemyśleniach starożytnych filozofów i doskonałym ładzie natury. (Refleksja oceniająca). 0 – 2 – 4
23. *za niepełne podsumowanie* (2)
- Uwaga:** za spełnienie poszczególnych kryteriów przyznaje się wskazaną przy nich liczbę punktów; nie przyznaje się punktów częściowych.

II. KOMPOZYCJA (5 punktów)

- podporządkowana zamysłowi interpretacyjnemu, funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnątrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym, 5
- uporządkowana według przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części, 3
- wskazująca na podjęcie próby porządkowania myśli, na ogół spójna. 1

III. STYL (5 punktów)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka, 5
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny, wystarczająca leksyka, 3
- na ogół komunikatywny, dopuszczalne schematy językowe. 1

IV. JĘZYK (26 punktów)

- poprawna, urozmaicona składnia i frazeologia, zgodna z normą fleksja i ortografia, rzadko pojawiające się błędy interpunkcyjne, 26
- poprawna, urozmaicona składnia i frazeologia, zgodna z normą fleksja, sporadycznie pojawiające się błędy ortograficzne i interpunkcyjne, 20
- w większości poprawna składnia i frazeologia, zgodna z normą fleksja, nieliczne usterki leksykalne oraz nieliczne błędy ortograficzne i interpunkcyjne, 14
- wypowiedź komunikatywna, mimo że schematyczna składnia, stosunkowo nieliczne błędy fleksyjne, leksykalne i frazeologiczne oraz błędy ortograficzne i interpunkcyjne, 8
- schematyczna składnia; liczne błędy składniowe, fleksyjne, leksykalne i frazeologiczne oraz ortograficzne i interpunkcyjne (przy zachowaniu komunikatywności wypowiedzi) 2

V. SZCZEGÓLNE WALORY PRACY (4 punkty) 4

Temat 2. **Gustawa Herlinga – Grudzińskiego *Inny świat*. Wyjaśnij tytuł na podstawie podanego fragmentu. Czy opisany mechanizm systemu działał w pełni skutecznie? Odpowiedź uzasadnij argumentami z całego utworu.**

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można przyznać maksymalnie 30 punktów)

Fragment

Punktacja: 0 lub 2

Świat jako system

1. cele: eksploatacja gospodarcza i przeobrażenie (dezintegracja osobowości) więźniów, <i>za wskazanie 1 celu</i>	4 (2)
2. tortury (długie przesłuchania) jako sposób osiągania celów.	2

Objawy zmian w osobowości więźnia

3. odżegnanie się od wcześniejszego życia (postaw, poglądów),	2
4. pozbycie się poczucia niepewności (poczucie wewnętrznej pustki),	2
5. uczucie, że nie należy już do świata łagrów („ma już wszystko za sobą”, nie odzywa się do nikogo, „stawia pierwsze kroki w innym już świecie”),	2
6. efekt: dostosowanie osobowości więźnia do potrzeb systemu – dawny prześladowany albo staje się trybikiem w sprawnie działającym mechanizmie, albo umiera.	2

Podsumowanie

7. świat jako bezduszna machina („inny” = nieludzki).	2

Cały utwór

Potwierdzenie wniosków z fragmentu

8. dręczenie więźniów głodem i katorżniczą pracą,	2
9. odebranie nadziei na uwolnienie,	2
10. tworzenie wrogości między więźniami (np. „urkowie” – polityczni)	2
11. więźniowie ulegający systemowi - <i>należy podać co najmniej 1 przykład</i>	2

m. in.:

- dla korzyści własnej donoszący na współtowarzyszy, np. Machapetian,
- obojętni na los słabszych (umierających w „trupiarach”, „kurzych ślepców”),
- okrutni wobec słabszych (pozbywanie się słabszych z brygad),
- uwolnieni więźniowie pozostający (pracujący) w obozie z lęku przed wolnością,
- urzędnik, który uwierzył we własną winę („zabójca” Stalina).

Podważenie wniosków

12. więźniowie bronią się przed presją systemu, są świadomi obcowania ze złem.	2

Sposoby obrony:

13. „zaczepianie się o wolność” – <i>należy podać co najmniej 1 przykład</i>	2

m. in.

- stosunek do spotkań w „domu swidani”,
- sposób zachowania się w dniu wolnym od pracy,
- reakcja na filmy, „wieczory kulturalne”,
- lektura powieści Dostojewskiego (Natalia Lwowna),

14. marzenie o ucieczce („trzeba wiedzieć, po co się żyje”),	2

15. pielęgnowanie wolnościowych manii (prof. literatury, Borys Lazarowicz N.),	2

16. poczucie jedności losu, współczucie (sprawa Pamfilowa),	2

17. postawy heroiczne:

17.1. Kostylew („nie będę dla nich pracował”),	2

17.2. trzy zakonnice, umierające za wiarę,	2

17.3. Grudziński (głodówka protestacyjna).	2

18. powrót do tradycyjnego systemu wartości w normalnych warunkach (epizod w Rzymie).	2

Wykorzystanie kontekstów

19. możliwe konteksty: historyczny, polityczny, literacki, biograficzny.	2

20. **Wniosek** (powinien dotyczyć cech ukazanego w zacytowanym fragmencie systemu oraz faktu, że ogląd szczegółów ujawnia większe niż w uogólnieniu skomplikowanie rzeczywistości. Możliwa jest także refleksja wartościująca.).

np.: Cytowany fragment odsłania mechanizmy systemu totalitarnego, jest uogólnieniem poczynionych przez autora obserwacji, rodzajem wniosku. Obraz konkretnych ludzi ujawnia większe zróżnicowanie postaw. Liczne potwierdzają tezę o skuteczności nieludzkiego mechanizmu, liczne jednak jej zaprzeczają, stanowiąc dowód wielkości człowieka, nie poddającego się presji zła, broniącego swojej godności.

21. *za niepełny wniosek* 0 – 2 – 4 (2)

22. Refleksja wartościująca 2

Uwaga: za spełnienie poszczególnych kryteriów przyznaje się wskazaną przy nich liczbę punktów; nie przyznaje się punktów częściowych.

II. KOMPOZYCJA (5 punktów)

- podporządkowana zamysłowi interpretacyjnemu, funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnątrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym, 5
- uporządkowana według przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części, 3
- wskazująca na podjęcie próby porządkowania myśli, na ogół spójna. 1

III. STYL (5 punktów)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka, 5
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny, wystarczająca leksyka, 3
- na ogół komunikatywny, dopuszczalne schematy językowe. 1

IV. JĘZYK (26 punktów)

- poprawna, urozmaicona składnia i frazeologia, zgodna z normą fleksja i ortografia, rzadko pojawiające się błędy interpunkcyjne, 26
- poprawna, urozmaicona składnia i frazeologia, zgodna z normą fleksja, sporadycznie pojawiające się błędy ortograficzne i interpunkcyjne, 20
- w większości poprawna składnia i frazeologia, zgodna z normą fleksja, nieliczne usterki leksykalne oraz nieliczne błędy ortograficzne i interpunkcyjne, 14
- wypowiedź komunikatywna, mimo że schematyczna składnia, stosunkowo nieliczne błędy fleksyjne, leksykalne i frazeologiczne oraz błędy ortograficzne i interpunkcyjne, 8
- schematyczna składnia; liczne błędy składniowe, fleksyjne, leksykalne i frazeologiczne oraz ortograficzne i interpunkcyjne (przy zachowaniu komunikatywności wypowiedzi). 2

V. SZCZEGÓLNE WALORY PRACY (4 punkty) 4

MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA ARKUSZA II

Zadanie sprawdzające rozumienie tekstu **Laudacja Tadeusza Różewicza**.

Model zawiera przewidywane odpowiedzi. Odpowiedzi ucznia mogą przybierać różną formę językową, ale ich sens musi być synonimiczny wobec modelu. Oceniając pracę ucznia, należy stosować punktację z modelu.

Uwaga: Za pełną odpowiedź przyznaje się maksymalną liczbę punktów, za niepełną – wskazaną w rubryce „punkty częściowe”. Nie należy przyznawać połówek punktów. Za brak odpowiedzi lub odpowiedź błędną nie przyznaje się punktów.

Nr zadania	Odpowiedzi	Punkty częściowe	Maksymalna liczba punktów
1.	Laudacja została ogłoszona z okazji otrzymania przez Tadeusza Różewicza doktoratu honoris causa na Uniwersytecie Jagiellońskim.	0	1
2.	a/ rektora UJ, b/ najwyższych władz uczelni, c/ zaproszonych gości, d/ Tadeusza Różewicza.	1,2,3	4
3.	a/ laudator = chwalca	0	1
4.	<i>Zadanie, które mi powierzono jest zaszczytne i radosne, ale zarazem nieproste.</i>	0	1
5.	honorowy stopień naukowy nadawany przez wyższe uczelnie osobom szczególnie zasłużonym na polu nauki albo kultury	0	1
6.	a/ argumentem	0	1
7.	fascynacja, zdumienie, szok, skandal, pułapka	0	1
8.	- eliminacja i zakwestionowanie środków uważanych za wyznaczniki poezji - rezygnacja z metaforyki, - rezygnacja z wyrazów dźwiękonaśladowczych, - zaproponowanie niemetaforycznego obrazowania, - protest przeciw poezji pojmowanej jako samoistny język w języku	1	2
9.	a/ na zasadzie przeciwstawienia: <i>poezja: nie piękna, lecz (...) wzniosłości;</i> b/ na zasadzie wyliczenia: np.: <i>poezja rozpaczy i gorczy</i>	1	2

Egzamin maturalny z języka polskiego – styczeń 2003
Arkusz II

10.	losy polskiego Everymana	powszechna sytuacja człowieka w mijającym XX w	odwieczna kondycja człowieka	1 +3 x 1	4
	- porażenie zbrodniami wojennymi - bezbronność ofiar... - skażenie okrucieństwem i pogardą... - potrzeba ładu moralnego i niemożność uwolnienia się od koszmarów wojny, - złudne nadzieje na sprawiedliwy porządek społeczny... - trywialność konsumpcyjnego stylu życia... - koniunkturalizm... itp. - zgodnie z tekstem	- cywilizacja współczesna jako świat bez aksjologicznego centrum, - jednostka traci poczucie tożsamości i zdolność do tworzenia więzi międzyludzkich - człowiek pogrążony w nudzie, kłamstwie i występku.	- człowiek w sidłach fizjologii, - człowiek odczuwający metafizyczną bezdomność, - skazany na egzystencję absurdalną równoznaczną z nihilizmem.		
	<i>Przyznajemy 1 punkt za wypisanie trzech nagłówków i po 1 punkcie za umieszczenie w każdej z kolumn dwóch poprawnych zapisów. Razem 1+(3x1)=4pkt</i>				
11.	a/ świat pozbawiony jednoznacznie określonych najwyższych wartości albo/ i b/ świat pozbawiony <u>autorytetu</u> moralnego (ew. źródła wartości).			1 za trafną, ale mało precyzyjną odpowiedź	2
12.	- w poezji tej obecna jest solidarność z cierpiącymi, - szacunek dla etosu ludzi prostych, - wierna pamięć bliskich, - znaki transcendencji, - obrona i usprawiedliwienie człowieka, - protest przeciw ztracie wartości humanistycznych.			1,2,3	4
13.	a/ <i>najważniejsza racja</i> - ze względu na wagę i siłę oddziaływania poezji Różewicza nikt nie pozostaje wobec niej obojętny poezji, b, c/ <i>inne racje</i> - twórczość T. R. to poesis docta (poezja uczona) - przynosi przenikliwą diagnozę sytuacji sztuki współczesnej, - czerpie inspiracje z wielkiego dziedzictwa kultury, - tworzy ekwiwalenty słowne dzieł sztuki różnych wieków, - ewokuje tragizm biografii twórców udręczonych ... <i>(wystarczy wymienić dwa przykłady)</i> d/ <i>jeszcze jedna racja</i> - związki z Krakowem			1,2,3	4
14.	rezygnując ze stylu podniosłego (oficjalnego)			0	2
Razem					30